

Nöjesjakten ur djurskyddssynpunkt

Av

Rolf Palmgrén.

Helsingfors 1915,
Finska Litteratursällskapetets tryckeri.

Nöjesjakten ur djurskyddssynpunkt.

(Prisbelönt tävlingsskrift.)

(För »Finlands Djurskydd».)

Sedan uråldriga tider tillbaka, i den grå forntiden, har jakten utövats av människan. I kulturens morgonrodnad, människovardandets svaga, omedvetna ögonblick, jagade hon redan, såsom de djuriska förfädren långt före henne. Hon gjorde det av verkligt behov, var helt enkelt nödd och tvungen därtill i kampen för existensen. Hennes aplikande anfäder på hinsidan kulturens tröskel voro allätare. Ätteläggen bar i arv samma livsbetingelser som de, ja blev i ännu högre grad hänvisad till köttföda, i samma mån han från kulturens vagga i tropikernas heta luftsträck sökte sig nya boplatser åt norr och söder, i länder med allt bistrare klimat.

Jakten blev med andra ord en oundgänglig näringsfaktor för livsuppehållet. Den riktade sig åt tvänne håll, *villebrådet*, som för människan utgjorde en nödvändig näringsbeståndsdel i dieten, och *rovdjuren*, som icke blott hotade hennes eget liv och uppträdde som en farlig konkurrent på villebrådsmarknaden, utan även skänkte henne sitt värmande pälsverk.

Ur *vilden-jägaren* utvecklade sig småningom en annan och högre typ av människa, *nomaden*, som förtänksamt utnyttjade de mest givande näringsdjuren, infångade, tämde och rationellt använde dem för sitt uppehälle. Husdjuren, och särskilt tamboskapen, blevo nu en fullgod ersättning för vildnaden, ett värdefullt kapital, varpå han utan ansträngning och risk åtnjöt en hög ränta, mer än nog att trygga hans existens. Ty husdjuren skäkte honom allt som behövdes till livets nödtorft; föda, kläder, bostad, redskap och husgeråd.

Ur *nomaden* framgick i sin tur *jordbrukaren*, som visserligen fortfarande höll sig med husdjur, men samtidigt och till övervägande del baserade sin utkomst på odlan-
det

av särskilda närings- eller kulturväxter, dels för sitt eget, dels för sina husdjurs uppehälle. Med odlingen följde nämligen en *fast* bosättning i motsats till nomadens *kringflackande* liv, betingat av boskapshjordarnas behov av nya betesmarker.

Odlingen har slutligen efterträts av fabriksdriften, jordbruket undanträngts av *industrin*. Med dess införande har mänskligheten inträtt i ett nytt skede av sin tillvaro; förvärvs- och utkomstmöjligheterna basera sig nu i vidaste mån på ett tillgodoseende av den döda materien och växtlivets alster, utan uppoffrande av djurliv i onödan. Men allt ännu kvarstår jakten som en, även i de industriella kulturstaterna, vitt utbredd sysselsättning.

Hos nomaden och delvis även för jordbrukaren är jakten utan tvivel ännu en nödvändig och berättigad social faktor, såsom utgörande en viktig förvärvskälla, då den riktar sig mot näringsdugligt vilt, eller i försvarssyfte utövas mot rov- och andra skadedjur, som hota husdjuren och odlingarna eller på annat sätt allvarsamt lädera människans vällovliga intressen. Och i kultursamhällen med industriell bärkraft grundar sig mångenstädes allt fortfarande den obemedlade och obesuttna landsortsbefolkningens utkomst till väsentlig del på jakt av matnyttigt vilt. Men vi finna i varje fall att jakten såsom utkomstmedel betraktad successivt och raskt avtager i samma mån människan passerar milstolparna för sin utveckling. *Yrkesjakten* undantränges nämligen småningom av såväl mera lönande som mera humana förvärvsmetoder.

Men kulturen har skapat en annan from för jakt, *nöjes-* eller *sportjakten*, som vunnit allt större terräng ju mer yrkesjakten på grund av naturliga premisser avtagit. Nöjesjakten utgör i motsats till yrkesjakten i huvudsak den ekonomiskt välsituerade och oberoende herremannaklassens privilegium. Huru har den uppstått och kunnat vinna spridning?

Nöjesjakten härstammar såsom all jakt ur en nedärvd, rent animalisk självbevarelseinstinkt. Genom en sådan atavistisk fjärrverkan bär den ännu en genklag av rovdjurets glädje över det fällda villebrådet. Till sitt väsen stöder den sig på en, redan hos vilden framträdande uppfattning av jägaren såsom typen för manlighet och mannamod. Så länge någon verklig fara för människan vid en tvekamp mellan henne och något storvilt, ens i någon mån förefanns kunde denna syn på tingen äga sin riktighet och jakten bliva en sporre till manliga bedrifter på andra verksamhetsområden. Numera saknas förutsättningarna därför helt och hållet, utsikterna för djuret att undkomma äro inga eller ytterst små, tack vare vapentechnikens, kommunikationsmedlens och jägarutrustningens fulländning. Jakten blir därför i många stycken intet annat än ren slakt av villebråd, så mycket mer, som den i talrika fall icke alls kräver några särskilda ansträngningar av fysisk eller psysisk art. Man jämföre exempelvis björnjakten förr och nu.

Att nöjesjakten i kultursamhället kunnat uppblomma och vinna terräng har sin grund till stor del även i bristande kunskap om djuren. De voro ju oskäligen varelser, enkom skapade och givna människan till nytta och nöje; de skiljde sig genom avsaknaden av ett förstånd och ett själsliv i högre mening från henne. Att behandla djuren med mildhet ansågs därför som ett tecken på kvinnlig vekhet eller rent barmhärtighetsverk. Genom utvecklingstankens segerrika genombrott under senare hälften av det gångna seklet, och icke minst den nyaste tidens uppseendeväckande landvinningar på djurpsykologins område, har uppfattningen om djuren undergått en radikal förändring. Endast till graden, men icke väsensarten, skiljer sig djuret från människan; med blodsbandens oslitiga länkar är hon fastkedjad vid djurvärlden. Vad som tidigare endast gällde som ett utslag av ett förvekligt sinnelag, ett känslösligt eller som ett föredömesvärt barmhärtighetsverk, framstår

nu för varje klart tänkande och varmt kännande person som en oavslig och helig plikt.

Nöjesjaktens etiska grundval, att döda för dödandets skull, är obetingat förkastlig ur både vetenskaplig och allmänt mänsklig synpunkt. I framtids-kultursamhället kommer därför helt säkert nöjesjakten att försvinna av sig själv, långsamt tyna bort, ju mer det sant humana i kynnet och åskådningssättet hos mänskligheten förkväver de etiskt osunda animala impulserna och instinkterna. Här föreligger för djurvännerna ett tålmodigt och vidsynt upplysningsarbete. Ungdomen bör i skolan och hemmet uppfostras till att i jakten se blott och bart en barbarisk kvarleva från vildens dagar, vilken i det moderna kultursamhället förlorat all nimbus av manlig idrott och bragd, i det den numera helt tagit sig uttryck i en lika meningslös som människovärdet kränkande slakt. Åt djuren och deras liv ute i naturen bör ägnas en ingående, intresseväckande framställning i ord och bild, icke minst med hänsyn till deras sjäsliv och rättighet att ostört för nöjesjakt få framleva sitt liv. Här har läraren i naturkunnighet oftast försuttit fataljerna; icke med toma definierande, systematiserande och beskrivande lektioner på klassrummet, utan genom tänkande, väckande föredrag i allmän biologi och ökologi om de stora livslagarna, enhetligheten i organisationen, samhörigheten mellan alla varelser samt friluftsexkursioner kan en levande kunskap om djuren skänkas eleverna, nog märkligt att hos dem frammana förståelse för och kärlek till den levande naturen. En fruktbringande undervisning i skolan och ett socialt upplysningsarbete, se där djurvännens förintande tunga artilleri.

Överord och kränkande tillmälen anstå icke en djurvän. De väcka blott förargelse och motsägelselust samt motarbeta mången gång alla önskvärda reformer. Ty det är uteslutande på den inre övertygelsens och självransakans säkra väg varaktiga resultat kunna uppnås. Tänkesätten

måste omplanteras i en ny, närande och fruktbringande jordmån. Nöjesjägarena kunna och få ej mätas över en kam, ej häller i gemen fränkännas en bildad människas karaktärsmärken. Även bland dem finnas goda, varmhjärtade människor och naturvänner. Genom sitt friluftsliv lära de känna djurlivet omkring sig i skog och mark och förmå även njuta av den levande naturens skönhet och rikedomar. Men de betala blodspenningar för denna insikt och förstå ej att just däri ligger ett brott mot gudomen i naturen och kulturmänsklighetens grundidé, kärleken.

Om sålunda även djurvänner på nöjesjaktens nuvarande ståndpunkt icke förmår med hetskampanj helt upphäva densamma, så bör han dock sträva till att, och kan helt säkert genom saklig argumentering och propaganda, humanisera dess verkningar. De uppenbara djurplågerier, som nu i rikt mått vidlåda nöjesjakten, måste med det allra första i lagstiftningsväg fås omintetgjorda. Av en jägare bör man alltid och obetinget fordra, icke endast skjutvana och färdighet, utan även den ansvarskänsla gent emot vildnaden, som djuren i egenskap av levande, kännande och tänkande varelser hava rätt att kräva. Att på långa håll, i olämplig terräng eller annars med hasardskott söka nå bytet borde aldrig ifrågakomma. Gift och saxar samt andra tyrrredskap utgöra en skamfläck för ett civiliserat samhälle. Höken rår ej för att den blivit det och bör därför få åtnjuta, såsom all vildnad utan undantag, en *smärtfri* död.

Mot nöjesjaktens devis, *djurutrotning* bör ställas kulturprincipen, *djurskydd*. De naturvetenskapliga samfundens samarbete i denna punkt helt med djurskyddsföreningarna. Till ett folks oförytterliga kulturvärden hör framför allt fosterlandet, sådant det avspeglar sig i sin natur och sin egenart. En fosterlandskärlek, som häri icke inrymmer den levande naturen, är ihålig, flack och ytlig. Härav följer att varje förödande ingrepp i det vi lärt oss älska och värda hos fädernetorvan skär blödande sår i våra dyraste, heli-

gaste känslor. Lagstiftningen bör, medan tider ännu är, motverka att våra vilda djur utrotas genom hänsynslös beaktning från jägarens sida. Förnuftets och känslans mäktiga röst fordra ovillkorligen sitt avgörande ord i varje fråga, som rör vildnadens väl och ve. Ett liv får icke saklöst uppoffras och tillspillogivas. Full rättvisa måste skippas med vildnaden ute i naturmarkerna, likaväl som med människan i kultursamhället. Och här om någonsin bör domarareglernas bevingade ord »hellre fria än fälla» finna sin rika tillämpning.

Det medborgerliga upplysningsarbetet bör sålunda fortgå hand i hand med den sociala reformerande lagstiftningsverksamheten. Med all säkerhet skall en modern, rationell och human jaktlag bana väg för en ny tid, då nöjesjakten, icke enbart genom lag utan fastmer till följd av en inre övertygelse, hör till häfderna, ett vittnesbröd om gångna tiders barbariska seder. Och djurvännernas ihärdiga, tålmodiga upplysningsarbete blir en stadig länk i kulturens kamp genom sekler mot nedärvda animala instinkter för fjärran vinkande, sant mänskliga ideal.

Rolf Palmgrén.